

[Bertel Dahlgaard.]

ensstemmelse mellem den arbejdskraft, der er uddannet indenfor det enkelte erhverv, og de ændrede krav til arbejdskraftens fordeling, som det ændrede forbrug stiller, og hvis så grænserne mellem fagene eller mellem de faglærtes og de ufaglærtes arbejdsområder er uoverstigelige eller i hvert fald meget stærkt fastlagte, må der uvægerligt efterhånden blive arbejdsløshed indenfor visse fag eller indenfor de ufaglærtes kreds, medens der er mangel på arbejdskraft indenfor andre fag, hvis produktion det ændrede forbrug nu efterspørger. Og konsekvensen er igen, at der overhovedet ikke er mulighed for at nå det mål, som hedder fuld beskæftigelse, og som vi alle må stræbe efter. Den fulde beskæftigelse på arbejdsmarkedet kan altså ikke opnås, medmindre der tilvejebringes en vis grad af bevægelighed, medmindre arbejdskraften får naturlige muligheder for at gå fra de områder, hvor forbruget indskrænkes, til de områder, hvor nye behov eller øget behov er opstået.

Konsekvensen af disse rent faktiske forhold er da, at man altid i tilrettelæggelsen af erhvervslivets forhold må tage sit udgangspunkt i forbruget, d. v. s., at organiseringen af erhvervsliv og arbejdsforhold må tilpasse sig til altid at kunne tilfredsstille forbrugernes skiftende behov. Først da er muligheden for fuld beskæftigelse tilstede. At spørgsmålet om fuld beskæftigelse er afhængigt også af andre forhold, således selve den økonomiske politik, pengepolitikken, det samarbejde, der kan skabes mellem produktionens forskellige faktorer, og det samarbejde, der finder sted mellem erhvervene og samfundsmagten, er jo en given ting, men det ændrer intet i det fundamentale krav til bevægelighed på arbejdsmarkedet, der her er nævnt.

Det påvises nu i det pågældende foredrag, at dette forhold får sin dominerende betydning netop i vor tid på grund af den strukturændring, der foregår indenfor produktionslivet. Vedel-Petersen siger herom — hvis jeg må citere —:

„Man må forstå, at den arbejdsbesparende teknik, der har mekaniseret en betydelig del af det tunge og grove kropsarbejde, f. eks. i landbruget, i anlægsvirksomhed, ved havne- og transportarbejde, har frigjort tilsvarende betydelige ar-

bejdsstyrker indenfor de ufaglærtes arbejdsområde, og at den derved forårsagede besparelse i arbejdsomkostningerne så godt som aldrig — og ikke engang ad omveje — vil medføre nogen øget efterspørgsel efter arbejdskraft indenfor de områder, hvor besparelsen har fundet sted. Efterspørgslen vil forøges overfor produkter, der præsteres af især industri og håndværk.“

Heraf drages da den konklusion, at vi fortsat vil se den arbejdsbesparende teknik frigøre ufaglært arbejdskraft, og vort beskæftigelsesproblem består derfor aldeles overvejende i at indpasse de arbejdere, der ikke har opnået nogen egentlig faglært uddannelse, i den industrielle og håndværksmæssige produktion.

Jeg må her sige, at problemet er stillet meget skarpt, men vel også meget hårdt op, og synspunkterne må utvivlsomt suppleres med andre iagttagelser af erhvervsmæssige ændringer, hvor vi ser de ændrede behov skabe nye arbejdsmuligheder udenfor den egentlige industrielle og håndværksmæssige produktion, og at dette bl. a. medvirker til, at funktionærgruppen vokser så stærkt. Men det ændrer ikke rigtigheden af de fremsatte synspunkter i relation til det spørgsmål, man her behandler, bevægeligheden på arbejdsmarkedet.

Sluttelig konkluderer Vedel-Petersen i, at det ud fra de fremsatte synspunkter fremtidig må være udelukket, at man kan stille krav om fuld beskæftigelse og samtidig kræve de bestående faggrænser og fagmonopoler respekteret.

Ind i hele det billede, der her er tegnet, kommer så uddannelsesproblemet, hvor det forhold må understreges, at der foregår en udvikling indenfor industrien, der i stigende grad medfører, at den håndværksmæssige uddannelse kan erstattes med en kortere specialuddannelse, som nok oftest forudsætter en egentlig lærlingeuddannelse, men i mindre omfang. Det rejser igen spørgsmålet om ønskeligheden af et supplement til mesterlæren. Ingen herhjemme tænker formentlig at komme bort fra den mesterlære, der er så karakteristisk for den håndværksmæssige uddannelse i Danmark, og som har været af så afgørende betydning for dansk håndværk, men det er indlysende, at den udvikling hen imod mere kortvarig